

Politik och kommunikation
Sara Emanuelsson, 08-677 26 56

Inspel till Energimarknadsinspektionens nätkapacitetsutredning: Effektiva flexibilitetsmarknader

Energiföretagen Sverige svarar nedan på de frågeställningar som Energimarknadsinspektionen väckt avseende effektiva flexibilitetsmarknader. Inspelet är framtaget inom ramen för Energiföretagens för ändamålet inrättade referensgrupp. Denna består av representanter för nät, produktion, handel och flexibilitet, med såväl storleksmässig som geografisk spridning.

Uppdrag till Energimarknadsinspektionen

Uppdraget till myndigheten är tämligen omfattande och i uppdraget har olika delområden lyfts fram. När det gäller effektiva flexibilitetsmarknader ingår detta i nedanstående beskrivning.

*Kartlägga i vilken omfattning produktionsreserver, åtgärder på förbrukarsidan eller andra åtgärder får användas för att mildra effekterna av nätkapacitetsbrist, samt **undersöka hur ett system av så kallade flexibilitetsmarknader på lokal, regional och nationell nivå kan utformas på ett effektivt sätt***

Energiföretagen har i ett tidigare inspel till Ei den 8 april avhandlat frågan om nätkapacitetsreserver som berör detta deluppdrag. I detta inspel fokuserar vi på att besvara Ei:s frågeställningar om effektiva flexibilitetsmarknader. Vi har i vissa avsnitt valt att komplettera med några frågor som vi saknat.

Generella kommentarer

Energimarknadsinspektionen (Ei) har ställt ett antal preliminära frågeställningar till Energiföretagen Sverige rörande effektiva flexibilitetsmarknader. Då de lokala flexibilitetsmarknaderna fortfarande är i sin linda och det ännu inte är helt klart hur produkter kommer att utformas, vilka aktörer som kommer att delta och hur så kallade flexibilitetstjänster kommer att fungera för elnätsföretagens behov, är det svårt att ha ingående och precisa svar på frågeställningarna. Dessutom anser Energiföretagen att det i vissa lägen är direkt olämpligt att komma med förslag på hur marknaden ska fungera, t.ex. är de konkurrensutsatta marknadsaktörernas affärsmodeller ett område som vi lämnar därefter.

Med tanke på de lokala marknadernas omogenhet anser vi att införandet av flexibilitetsmarknader kräver ett långsiktigt förhållningssätt där vägen till slutmålet måste få ske stegvis. Det är viktigt att i detta läge skapa ett öppet regelverk som ger utrymme för olika former av lösningar samtidigt som vi beaktar de spelregler som redan gäller och inte skapar ineffektivitet i systemet. Detta anser vi borde komma till bättre uttryck i Ei:s

förslag till regeländringar avseende flexibilitet, till följd av det reviderade elmarknadsdirektivet, som saknar särskilda övergångsbestämmelser.

Ei:s förslag om flexibilitet till följd av reviderade elmarknadsdirektivet

Det reviderade elmarknadsdirektivet ska implementeras i svensk lagstiftning senast den 1 januari 2021. I direktivet är det främst två artiklar som syftar till ökad användning av flexibilitet i systemet – artikel 17 "Efterfrågefleksibilitet genom aggregering" och artikel 32 "Incitament för användning av flexibilitet i distributionsnät".

Ei:s förslag avseende efterfrågefleksibilitet genom aggregering

En ny typ av verksamhet, *aggregering*, och aktör, *aggregator* införs i lagstiftningen. Med aggregering avses en sammanslagning av flera kundlaster eller producerad el för försäljning, inköp eller auktionering på elmarknader. En aggregator är en fysisk eller juridisk person som tillhandahåller tjänster för aggregering. En aggregator kan även vara oberoende dvs inte ansluten till kundens elhandelsföretag.

Kunderna ska ha rätt att ingå avtal om aggregering utan godkännande från tredje part men aggregatorn ska vara ekonomiskt ansvariga för de obalanser de orsakar i elsystemet. Därmed ska aggregatorer vara balansansvariga aktörer eller delegera sitt balansansvar i uttags- eller inmatningspunkten. Den balansansvariga aktören i punkten är skyldig att ingå avtal med aggregator, om det inte finns särskilda skäl däremot, och avtalsvillkoren ska godkännas av Ei samt offentliggöras – för detta ska föreskrifter utformas.

I Ei:s förslag finns inga övergångsbestämmelser för införandet av denna aggregeringsmodell. Dock återstår flera frågetecken att lösa t.ex. är det oklart hur modellen är tänkt att fungera utifrån beräkning av oberoende aggregators laster och hantering av elhandelsföretagens eventuella obalanser till följd av oberoende aggregators verksamhet. Likaså är det viktigt på bästa sätt utveckla metoder för att kunna verifiera den oberoende aggregators leverans till köparen av flexibilitetstjänsterna. Detta är en utmanande fråga som behöver klargöras för att undvika ojämliga spelregler.

Ei:s förslag avseende incitament för användning av flexibilitet i distributionsnät

Elnätsföretagen ska ges möjlighet och incitament att anskaffa flexibilitetstjänster. För att kunna göra detta ska elnätsföretagen utvecklaspecifikationer för flexibilitetstjänster och en i samråd med berörda parter ta fram en förteckning med standardiserade marknadsprodukter för tjänsterna som ska anskaffas på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

Dessutom föreslås att intäktsramen tar hänsyn till i vilken utsträckning flexibilitetstjänster utnyttjas för att förbättra effektiviteten i nätverksamheten på så vis att det får medföra en ökning eller en minskning av intäktsramens storlek. Föreskrifter ska klargöra närmare vad som avses med att flexibilitetstjänster förbättrar effektiviteten i nätverksamhet.

Slutligen ska elnätsföretagen vartannat år publicera nätutvecklingsplaner för sin verksamhet – föreskrifter ska ange hur planerna tas fram och vad de ska innehålla.

I Ei:s förslag finns inga övergångsbestämmelser för DSOs hantering av flexibilitetstjänster och hur man de facto ska gå tillväga för att ta fram en förteckning över marknadsprodukter för tjänsterna. Till när detta är planerat att träda ikraft (2021) lär det fortfarande återstå en hel del frågetecken.

Då det pågår flera forskningsprojekt i detta område, varav ett av dessa är EU projektet CoordiNet, bör även resultaten från dessa projekt beaktas i det vidare arbetet med att utforma nya regelverk. Vilket talar för behovet av gradvis genomförande och kontrollstationer.

Ei:s frågor till marknadsplattformar

Hur uppnår vi en effektiv samordning mellan DSO:er och TSO:er?

Ett förbättrat informationsutbyte mellan DSO och TSO kan leda till mer effektiv användning av elnätet och frigöra kapacitet – t.ex genom information om framtida effektsituation och utnyttjande av mer dynamisk användning av abonnemang samt genom att identifiera vilka systemtjänster och flexibilitetstjänster som kan använda samma resurser istället för exklusiv användning för endera part. För detta krävs att parterna samarbetar för att optimera sina processer och kommunicerar sina behov vid olika tidpunkter. Dessutom är en central ingående parameter att det utvecklas standardiserade produkter för flexibilitetstjänster, att det finns en korrekt prissignal för de flexibilitetstjänster som behöver köpas och att information om flexibilitetsresurser finns tillgänglig för både DSO och TSO.

Slutligen kan nätutvecklingsplaner ses som ett verktyg för koordinering och i det sammanhanget är det viktigt att beakta att alla samhällsaktörer – exempelvis region, län och kommun, handelskammare samt näringsliv - behöver bidra med information som underlag för nätutvecklingsplaner, inte endast DSO och TSO.

Hur bör lokala, regionala och nationella flexmarknader interagera med övriga handelsplatser för el?

En grundläggande aspekt vid interaktion mellan handelsplatser är att balansansvaret måste beaktas, det är det administrativa regelverk som håller gränssnittet mot den konkurrensutsatta marknaden intakt och tydliggör det ekonomiska ansvaret för olika aktörer.

Därutöver behöver det upprättas en sekvens av handelstillfällen som möjliggör att leverantörer av flexibilitet kan delta på så många marknadsplatser som möjligt. Inom Coordinets projekt finns förslag på hur man tidsmässigt synkroniserar olika marknader – för närvarande har day-ahead marknaden testats.

Med tanke på att DSOs behov av flexibilitetstjänster inte är kontinuerligt utan beroende av om det är en 10-årsvinter eller ej finns ytterligare skäl till att synkronisera olika handelsplatser. Dock bör tilläggas att olika aktörers behov ibland kan vara motstridiga vilket regelverket behöver kunna hantera.

Hur sänker vi trösklarna för småskalig flexibilitet?

Vi vill först och främst föra fram att flexibilitet inte är ett självändamål utan ska ses som ett verktyg för att effektivisera systemet. Med detta sagt anser vi att fokus bör ligga på köpsidan av flexibilitet och där har vi följande förslag.

Genom att upprätta plattformar som är tillgängliga för så många aktörer som möjligt. För detta krävs två huvudförutsättningar:

- Att budgivare kan delta på flera marknader då kan så många som möjligt få lönsamhet i sin affär – som vi anger ovan är DSOs behov av flexibilitetstjänster inte kontinuerligt, samt att behoven kan komma att försvinna/begränsas när nätets kapacitet är utbyggt

- Att sänka de administrativa trösklarna för att lägga bud, t.ex. genom minsta budsteg och att möjliggöra automatisk aktivering

Här bör man kunna utnyttja det arbete som pågår inom Nordic Balancing Model där man dels etablerar nya rutiner för prekvalificering av enheter som kan leverera systemtjänster och även bygger ett nytt automatiskt system för handel/aktivering.

Vidare bör man se över kravet på mätning för småskalig flexibilitet. Eventuellt behöver kraven inte vara lika höga som för anslutningspunkter, många apparater har någon form av mätning som skulle kunna vara tillräckligt bra.

Slutligen tror vi på ökad automation och olika former av aggregering för att sänka vissa trösklar, såsom:

- Investering i styrsystem alternativt justering av befintliga styrsystem (beroende av leverantör)
- Kompetensen och tiden att se över verksamheten ur perspektivet effektflexibilitet
- Kompetensen och tiden att förstå affären och kunna lämna relevanta bud (effektmarknad) eller analysera om det är lönsamt med en flextariff
- Kompetensen och tiden att kunna delta med sin effektflexibilitet

Dessa trösklar är som störst *inför* att man deltar med effektflexibilitet.

Eis frågor till nätägare

Vilka flexibilitetsprodukter anser ni behövs i en framtid med ökad väderberoende elproduktion och elektrifiering i samhället? (utifrån en tidsaspekt, för vilka typer av behov?)

För att ge en indikation på vilka typer av produkter som nätägare är i behov av behöver man identifiera vilka incidenter som aktiverar behovet. Incidenterna kan vara till följd av effektbrist i nätet eller brist på överföringskapacitet från överliggande nät som leder till störningar i nätdrift och/eller försämring av elkvalitet. Men det kan även vara ett generellt behov av att effektivisera driften och utvecklingen av näten för framtida behov. Dock är det viktigt att betona att behovet som DSO har inte kan likställas med en produktspecifikation.

I princip finns behov av följande typer av flexibilitetsprodukter:

1. För kapacitet som kan komma att behövas, men inte säkert att det behöver användas (t.ex. reservkraft för tioårsvinter)
2. För kapacitet som används för att optimera abonnemang (gör nytta en tioårsvinter, men behövs inte en mild vinter)

Inom CoordiNet projektet har man tagit fram två day-ahead produkter, se nedan, och till nästa vinter avses dessa produkter att utvecklas samt tas fram produkter för intra-day.

<u>Day Ahead Capacity Free Bid</u>	<u>Day Ahead Capacity Firm Bid</u>
Leveranstid: 60 min (medelvärde)	Leveranstid: 60 min (medelvärde)
Varseltid: 10:45 dagen före leverans	Varseltid: 10:45 dagen före leverans
Upprampning: -	Upprampning: -
Nedrampning: -	Nedrampning: -
Min bud: 1 MW (0,1 MW för innovation)	Min bud: avtalad nivå
Tillåts aggregation: Ja	Vilken marknad deltar man på: bestäms via avtal
Vilken marknad deltar man på: bestäms via egen budgivning	Aktivering: manuell (mail)
Aktivering: manuell av FSP (mail)	Prissättning: avtalad, fast och rörlig ersättning
Prissättning: <u>pay as cleared</u> (högsta avropade pris/timme)	Verifiering av leverans: mätning hos FSP
Verifiering av leverans: utvärdering av olika metoder	

Hur kan vi uppnå en effektiv samordning mellan DSO:er och TSO:er?

Se svar ovan om [effektiv samordning](#).

Kan anslutningsavtal och abonnemang (ink. nyttjandeavtal och driftavtal) utformas för att främja en ökad systemflexibilitet?

Vi anser att det finns möjligheter att utforma anslutningsavtal och abonnemang på alternativa sätt för att främja en ökad flexibilitet. T.ex. skulle man kunna ha "sekunda" anslutningsavtal som inte kräver samma leveranssäkerhet dvs som inte alltid har krav på effekt och skulle gå att koppla ur. För denna typ av avtal krävs undantag från vissa gällande funktions- och ersättningskrav.

Det bör vidare klargöras vad som gäller för anslutningsavtal där effekten inte använts under en längre tid, förbrukas rätten till effekten efter viss tid och/eller kan det hanteras som ett återköp av DSO? Ett förslag vore att skilja mellan anslutnings- och överföringsavtal och på så vis förenkla arbetet med flexibilitet.

Kostnadsriktiga nättariffer och flexibilitetsmarknader – substitut eller komplement?

Det är svårt att svara på då det inte finns någon definition på vad som är "kostnadsriktiga" nättariffer. Tariffer ska ta hänsyn till avståndsoberoendet vilket gör att det inte blir kostnadsriktigt i varje punkt. Därmed blir svårt att hänga upp allt på kostnadsriktighet och svårt att övertyga kund.

Vi anser att hänsyn bör tas till nätnyttoersättning. I denna finns det en potential som kan vara mer värd än "kostnadsriktigt" nättariffer. Nätnytta, och därmed ersättningen, motsvarar idag värdet av minskade förluster samt värdet av den kostnadsreduktion överliggande nät som inmatningen ger upphov till. En lagändring där nätnytta definieras och beräknas även utifrån andra grunder skulle kunna bidra med en starkare prissignal. Detta förutsätter emellertid dels att denna ersättning bedöms vara lämplig för att skicka starkare sådana signaler, dels att värdet av nyttan beaktas i ett vidare perspektiv än tidigare.

Tillagd fråga: Garantier för leverans av flexitjänster till DSO?

Då DSO har ett leveranssäkerhetsansvar kommer flexibilitetstjänster inte att anskaffas om det inte finns en tillräcklig trygghet i att tjänsten finns att tillgå vid behov. Eventuellt fordras olika nivåer på garantier i olika delar av näten, om man t.ex. endast har få och

stora flexibilitetsresurser att tillgå kan det leda till ökade behov av garantier. Dessutom är behovet av trygghet även kopplad till tillståndsprocesserna vilket kan innebära att garantier behövs för en längre tid.

Tillagd fråga: Stimulans för att anskaffa flexitjänster för DSO?

För att stimulera elnätsföretagen att anskaffa flexibilitetstjänster är det viktigt att de incitament som föreslås i intäktsregleringen inte ger ökade risker. Därmed anser vi att incitamenten borde reflekteras med en höjning av intäktsramen men inte en minskning (se Ei:s förslag [ovan](#)). Detta kan naturligtvis justeras när vi ser hur marknaden utvecklas men det är viktigt med långsiktiga spelregler, så villkoren bör gälla åtminstone över två regeringsperioder i taget vad gäller ingångna avtal/lösningar.

Eis frågor till flexaktörer

Vad är avgörande designparametrar i en flexibilitetsmarknad för att uppmuntra deltagande av småskalig flexibilitet?

Se svar ovan om [sänkta trösklar för småskalig flexibilitet](#).

Regulatoriska hinder för att delta med flexibilitet

De regulatoriska hindren är i dagsläget framförallt trösklarna som anges ovan. Det är dock viktigt att bevaka kommande lagändringsförslag kring aggregering och aggregatorer och handeln med flexitjänster. Det är viktigt att regelverket blir tydligt och inte skapar ojämlika spelregler för aktörerna på marknaden.

Tillagd fråga: Hur kan aggregatorer och flexmarknadens funktionssätt påverka balansansvariga och elhandlares affärer?

Utifrån Eis förslag på regeländringar till följd av det reviderade elmarknadsdirektivet kommer det att finnas krav på antingen eget balansansvar för aggregatorer alternativt ett avtal mellan aggregatorer och balansansvarig aktör i uttagspunkten. Det anser vi är positivt, men fortfarande återstår en hel del frågetecken vilket gör modellen ofullständig och därmed blir det svårt att bedöma vilken påverkan flexmarknader och aggregatorer kommer att ha på systemet.

Övriga kommentarer

Handel med flexibilitetstjänster och upprättande av flexibilitetsmarknader innebär ett helt nytt tankesätt som kommer att ändra marknadsaktörers arbetsätt och påverka DSOs nätplanering, drift, uppföljning, system. Det är i detta läge viktigt att inte stressa fram ineffektiva lösningar och att regelverket ger utrymme för att testa sig fram. Ett förslag vore att Ei sätter upp kontrollstationer då man utför konsekvensanalys av hur olika lösningar påverkar olika aktörer och hur föreslagen modell löser de avsedda problemen. På så vis skapar man utrymme för att testa och ändra om det inte fungerar som tänkt.